

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ГУЛИСТОН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

«Ижтимоий-иқтисодий» факультет

«Иқтисодиёт» кафедраси

«ИНФРАТУЗИЛМА ИҚТИСОДИЁТИ» фанидан

ГЛОССАРИЙ

Кафедра мудири:

О.Сатторкулов

Тузувчи:

Г.Маҳмудова

ГЛОССАРИЙЛАР

Atamaning o'zbek tilida nomlanishi	Atamaning ingliz tilida nomlanishi	Atamaning rus tilida nomlanishi	Atamaning ma'nosi
Agent	Agent	Агент	Маълум даражада доимий асосда иш кўрувчи улгуржи савдо ходими бўлиб, кўп бўлмаган функцияларни бажаради ва товарга нисбатан мулк хуқуқни олмайди.
Ajiotaj talab	rush demand	Ажиотажный спрос	Бозордаги шов-шув ва ваҳима таъсири остида суъний пайдо бўладиган ва шиддат билан ортиб борадиган талаб.
Alyanslar	Alliances	Альянсы	Рақобат курашида ғолиб чиқиш ғоясидан воз кечиш ва ҳамкорлик фирмалари тармоғини шакллантиришга ўтиш.
Assortimentni ishlab chiqish va rejalashtirish	Planning and production of a range	Планирование и производство ассортимента	Бозор талабларига мувофиқ ишлаб чиқаришнинг ассортимент тузилмасини ишлаб чиқиш. Маҳсулот рақобатдошлигини баҳолаш. Техник ва истеъмол параметрлари ўзаро алоқасини ўрганиш.
Ахборот инфратузилмаси -	Infrastracutur information	информационная инфраструктура	бу мамлакат ахборот фазосининг ривожланиши ва ўзаро фаолиятини таъминловчи тизимчалар, ташкилий таркиблар тизимидир.
Ахборот коммуникация технологиялари -	Infrastracutur information and communication	Информационный и коммуникация инфра структура	хусусий, умумий ва ишлаб чиқариш коммуникациясида ахборотлар тайёрлаш, қайта ишлаш ва етказиб бериш билан боғлиқ бўлган объектлар, ҳаракатлар ва қоидалар, шунингдек барча технологиялар ҳамда санаб ўтилган жараёнларни бирлашган равишда таъминловчи соҳалар мажмуаси. АКТ тушунчасига микроэлектроника, компьютер ва дастурий таъминот, телекоммуникациялар ишлаб чиқиш ҳамда ишлаб чиқариш, Интернетдан эркин фойдаланишни таъминлаш, Интернетнинг ахборот ресурсларини таъминлаш, шунингдек санаб ўтилган соҳалар билан боғлиқ бўлган турли хил ходисалар ва бу фаолият соҳаларини тартибга солувчи расмий ва норасмий қоидалар киреди.

Аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш –	Social Protection of Population	Социальная защита	давлат томонидан аҳолига барча ҳаёт кечириш шарт-шароитларини яратиш учун мақсадли йуналтирилган кафолатлар тизими.
Аҳолини ижтимоий ҳимоялаш –	Social Protection of Population	Социальная защита	аҳолини бозор иқтисодиётининг салбий ижтимоий ва иқтисодий оқибатларидан асраш, шу оқибатларнинг аҳоли ижтимоий-иқтисодий аҳволига таъсирини юмшатиш.
Аҳолининг реал даромадлари –	The real incomes of the population	Реальные доходы населения	нарх даражаси ўзгаришини ҳисобга олиб, аҳолининг ихтиёрида бўлган даромадга сотиб олиш мумкин бўлган товар ва хизматлар миқдори, яъни, аҳолининг ихтиёрида бўлган даромаднинг харид қуввати.
Активлар	assets	актив	<p>иқтисодий фаолият субъектларининг пул ва молиявий маблағлари, асосий ва айланма фондлари қиймати.</p> <p>Амортизация (depreciation) – фойдаланиш жараёнида асбоб-ускунлар қийматининг эскиргани сайин маҳсулот ҳисобига ўтказиш жараёни. Асосий жамғармалар истеъмол нархини тўла ёки қисман тиклаш учун амортизация орқали амалга ошириладиган нархини тўлатиши зарур. Асосий жамғармалар сарфини қоплаш учун уларга кетган сарфларни тайёрланаётган маҳсулотга сингдириб бориш асосий жамғармаларнинг амортизациясини ташкил этади. Асосий жамғармаларнинг амортизацияси маҳсулот таннархини ўз ичига олади.</p>
Аукцион	Аукцион	Аукцион	товарни олди-сотдисини ташкил қилиш усулларида бири бўлиб унда трансакция харажатлари реал вақт режимида ўтади.
Бозор мувозанати	market equilibrium	равновесие рынка	бозорда таклиф миқдорини талаб миқдорига тенг бўлган ҳол; таклиф чизиғи билан талаб чизиғи кесишган нуқтага мувозанат нуқта дейилади.
Ишлаб чиқариш	production	производство	ишлаб чиқариш омилларидан фойдаланган ҳолда маҳсулот яратиш жараёнини ёки ишлаб чиқариш омилларини тайёр маҳсулотга айлантириш жараёни.

Диверсификация	The diversification	Диверсификация	(лотинчадан diversus- ҳар хил ва facere-қилмоқ, бажармоқ) – ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини ошириш, маҳсулот ва хизматларни сотиш бозорларини кенгайтириш мақсадида тармоқ ва корхоналар фаолият соҳаларини кенгайтириш, маҳсулот ва хизматлар ассортиментларини кўпайтириш.
Диверсификация стратегияси –	diversification strategy	стратегия диверсификация	корхона фаолиятини мавжуд маҳсулотлар ва бозорлар турини кенгайтириш орқали ривожланиш стратегиясидир. Диверсификация стратегияси корхоналарнинг ишлаб чиқариш ва тижорат фаолиятини ривожлантиришнинг энг етакчи замонавий тенденциялардан бири ҳисобланиб, у орқали корхоналарни бозор шароитида вужудга келадиган турли қалтисликларга бўлган рақобатбардошлигини оширади. Диверсификация стратегияси – корхоналарда янги маҳсулотлар линияларини ишга тушириш, қўшма корхоналар тузиш, бошқа корхоналарни сотиб олиш ва бошқа турли услубларда амалга ошириши мумкин
Дивиденд	dividend	Дивиденд	ҳиссадорлик жамиятлари фойдасининг бир қисми бўлиб, акциянинг сони ва турига қараб ҳар йили ҳиссадорлар орасида тақсимланади
Дисконт	dicount)	Дисконт	марказий банк томонидан тижорат банкларига бериладиган қарзларга қўйиладиган фоиз.
Даромад	income	Доход	ишлаб чиқариш натижасида тушган пул (фойда).
Давлат истеъмоли	Public consumption	Государственное потребление	давлат истеъмоли учун маҳсулот ва хизматларга, шунингдек, хусусий секторда ишлаб чиқарилган маҳсулот ва хизматларга кетган харажатлар.
Ишсизлик	unemployment	безработица	аҳолининг иқтисодий фаол қисми иш топа олмаслиги, меҳнат резервига айланиши.
Ишсизликнинг даражаси	unemployment rate	Уровень безработицы	ишсизлар умумий сонининг ишчи кучига бўлган нисбати.

Иш ҳақи	wage , nominal	зарплата	пул, қиймат шаклидаги иш ҳақи.
Импорт	import	Импорт	мамлакат ички бозорларида сотиш учун чет эл молларини, капитални ва технологиясини олиб келиш. Импорт халқаро меҳнат тақсимоти натижасидир. У вақтни тежашга, халқ хўжалиги, аҳоли эҳтиёжини қондириш вазифаларини муваффақият билан ҳал қилишга кўмаклашади.
Инвестиция	investment	Инвестиция	ишлаб чиқаришни ривожлантириш мақсадида мамлакат ёки чет элларда иқтисодийнинг турли тармоқларига узоқ муддатли капитал киритиш. Инвестицияларнинг молиявий ва реал турлари мавжуд.
Истеъмол нархлари индекси	consumer price index	Индекс потребительских цен	одатда, оила томонидан истеъмол қилинадиган товар ва хизматлар нархи базис даврга нисбатан ўзгаришининг ўртача даражасини акс эттирадиган кўрсаткич, инфляция кўрсаткичи сифатида ишлатилади.
Инфляция	inflation	Инфляция	пулнинг қадрсизланиши, муомаладаги пулнинг қадрсизланиши, пул массасининг товарлар массасидан устунлиги натижасида товар билан таъминланмаган пулларнинг пайдо бўлиши. Инфляция товар баҳосининг очикчасига ва яширин равишда ошиб кетишига олиб келади.
Инфляция даражаси	rate of inflation	Уровень инфляции	маълум вақт ичида (ой, йил) нарх даражасининг фоизда ўзгариши.
Иқтисодий ўсиш	economic growth	экономического роста	реал миллий даромад ёки маҳсулотнинг аҳоли жон бошига ўсиши.
Ликвидлик	liquidity	ликвидность	турли корхоналар, бирлашмалар, фирмалар ва банкларнинг ўз қарзини тўлай олиш ёки бошқа мажбуриятларини бажара олиш имконияти.
Миллий даромад	national income	национальный доход	миллий ишлаб чиқаришда олинадиган даромад ёки иқтисодийнинг барча турдаги даромади баҳоси.

Меҳнат умумдорлиги (	labour productivity	Трудо способность	меҳнат маҳсулдорлигини, ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ифодаловчи умумлашма кўрсаткичлардан бири.
Номинал ЯММ	nominal GNP	Номинал ВВП	жорий нархларда акс эттирилган ялпи миллий маҳсулот.
Номинал алмашув курси	nominal exchange rate	Номинал обменный курс	миллий валюта ва чет эл валюталари бирликларининг одатда мавжуд бўлган нисбати. Ушбу нисбат ҳам қатъий белгиланган, ҳам чайқалиб турувчи асосда амалга оширилиши мумкин.
Паритет	parity	Паритет	тенглик, тенг ҳуқуқли, тенг вакиллик асосларида бирон бир иқтисодий (сиёсий) ҳаракатда иштирок этиш.
Субсидия	subsidy	Субсидия	давлат бюджети ҳисобидан корхоналар, ташкилотлар ва хорижий давлатларга бериладиган маблағ. Субсидия бозор иқтисодиётини тартибга солиш воситаси ҳисобланади.
Савдо баланси	merchandise trade balance	Торговли баланс	экспорт ва импорт тушумлари ва тўловларини акс эттирувчи баланс. Унда савдо битимида кўзда тутилган, аммо жорий даврда амалга оширилмайдиган тўловлар ва тушумлар ўз аксини топмайди.
Ишлаб чиқариш имкониятлари чизиғи	Production line	Производственная линия	мавжуд бўлган ишлаб чиқариш ресурсларидан тўлиқ ва самарали фойдаланиш орқали ишлаб чиқариладиган товарлар комбинациясини ифодаловчи чизиқ.
Ишлаб чиқариш омиллари	Factors of production	Факторы производства	чекланган бўлиб, уларга меҳнат (labour), капитал (capital), материаллар (хом ашё, бутловчи қисмлар, электр энергияси, газ, сув ва ҳоказо), ер (land).
Ишлаб чиқариш функцияси	Production Function	Производственная функция	– ишлаб чиқарилган маҳсулот миқдори билан шу маҳсулотни ишлаб чиқаришдаги сарфланган ишлаб чиқариш омиллари миқдори ўртасидаги боғлиқликни ифодаловчи функция.
Капитал	capital	Капитал	– узоқ муддатли ораликда маҳсулот ишлаб чиқариш учун

			фойдаланиладиган ресурс.
Капитални меҳнат билан чекли технологик алмаштириш нормаси	Limited working capital and technological exchange rate	Ограниченное оборотного капитала и технологический курс	- иккала ишлаб чиқариладиган А ва В товарлар учун бир хил бўлиб, улар меҳнат нархини капитал нархи нисбатига тенг.
Касаба уюшмаси -	Trade union	Профсоюз	бу ишчилар уюшмаси бўлиб, у ўзининг аъзолари номидан ва кўрсатмасига кўра тадбиркорлар билан музокара олиб бориш ҳуқуқига эга ташкилот.
Меҳнат бозорида монополия –	Monopsony in the labor market	Монополия на рынке труда	бу мукаммаллашган рақобатдаги меҳнат бозорининг алоҳида бир четки кўриниши бўлиб, бунда бирор кичик шаҳардаги ягона фирма маҳаллий аҳолининг кўп қисмини иш билан таъминлайди.
Монополия	monopoly	Монополия	бу шундай бозорки, унда фақат битта маҳсулот ишлаб чиқарувчи фирма фаолият олиб боради ва маҳсулот ишлаб чиқаришни, сотишни тўлиқ назорат қилади.
Нарх дискреминацияси	Price diskreminatsi yasi	Цена дискреминация	бунда фирма бир хил товарни ҳар хил нархда сотиб олиш имконияти ҳар хил бўлган харидорларга сотади.
Рента	Renta	Рента	таклифи қатъий чекланган ресурс эгаси томонидан олинadиган даромад
Талаб функцияси	demand function	Требования функция	талабга таъсир қилувчи омиллар миқдори билан талаб миқдори ўртасидаги боғлиқликни ифодалайди
Талаб қонуни –	the law of demand	закон спроса	нархдан бошқа омиллар ўзгармаганда талаб миқдори билан нарх ўртасидаги боғлиқлик.
Фоиз	interest	Процент	даромад, ўз мулкани бошқа жисмоний ва ҳуқуқий шахсларга фойдаланишга бериш ва ундан фойда олиш.
Фоиз ставкаси	interest rate	Процентное ставка	кредит ёки қарз ставкаси капитали эвазига тўловнинг фоиз кўрсаткичи. Одатда, қарзга олинган пул белгисининг бир бирлигига тўғри келадиган йиллик тўловни акс эттиради.

Хусусийлаштириш	privatization	Приватизация	давлат мулкани, иқтисодиётдаги давлат секторини хусусийлаштириш. Хусусийлаштириш давлат мулки монополиясини тугатиш, эркин соҳиблик ташаббусига йўл очиш, бозор иқтисодиётини рағбатлантириш мақсадида амалга оширилади.
Эҳтимол	probability	вероятно	маълум натижага эришиш имконияти.
Экспорт	export	Экспорт	товарлар, хизматлар ва капиталларни ташқи бозорда реализация қилиш мақсадида четга чиқариш.
Ялпи инвестиция	gross investment	валовые капиталовложения	бу амортизация қиймати билан соф инвестиция (капиталнинг ўсган қисми) нинг йиғиндиси.
